

Predstavujeme nové knihy

Stopy / reflexie minulosti

Koncepcia: Júlia Kunovská. Texty: Egon Gál, Jozef Hašto, Júlia Kunovská, Soňa Kutlíková, Jana Detvajová, Eva Mosnáková. Grafický dizajn: Zuzana Chmelová. Bratislava : Vydavateľstvo F. Promontesana, 2016, 103 strán, ISBN 978-80-88952-87-9

Devätnásť osudov, devätnásť rúk, každá s inými prstami – to je metafora knihy, rezonujúcej s metaforou ruky so všetkými prstami v jednej z najlepších poviedok Jána Johanesa Vidieť celé. Tu tvorí ruku devätnásť obrazov a príbehov, iných, a predsa v čomsi rovnakých. Možno v základnej atmosfére farebných naladení, ktorá je ozvenou či stopou Sfarbení Alty Vásovej.

Sfarbenia: Katarína Borovanová, tehlová. Viera Delmárová, tyrkysovovzelená. Irena Feldmárová – ošatková. Alica Gažíková – snehobiela. Emília Klimová – sivozelená. Anna Kunovská – vodovoľenská. Jozef Pevný – trávovólúčna. Lívia Péterfióvá – jesenná. Marta Szilárdová – oranžovozele-
né indigo. Tomáš Turčan – žltohnedá. Alexander Bachnár – gaštanovo kvetová. Mädy Horáková – modrotlačová. Veronika Lehotská – hnedočervená. Eva Mosnáková – tyrkysová. Lýdia Piovarcsyová – gaštanová. Lucia Siváková – okrovo-cyklámenová. Hilda Svátková – slnečná. Mária Šteruská – indigo. Herta Vyšná – sivoľalová.

Farby, rozličné, ako boli rozličné jednotlivé životy. Vynárajú sa z čiernobieleho zaznamenania okamihu ako farebný záznam zastaveného času. Ako kvet, lúka, voda, les. Dnes, po desaťročiach mlčania vieme o holokauste hrozne veľa. Veľa hrozného. Možno, že bolo načase zaznamenať ako opak a životne privrátenú stranu – a nemusela to byť aniarterapia - aj stopy toho, čo sa vynára ako šťastie z hrôzy, koľkí sa nevrátili a aké mali osudy tí, čo sa vrátili, ako museli vyplňať v prázdnom priestore prázdne miesta za otcami a matkami, bratmi a sestrami, deťmi, tetami, ujami.

Slová. Nielen slová o tom, koľkí „tam“ ostali a nevrátili sa, ale aj slová o tých, čo pomohli a riskovali pritom život. Slová ako nádej, radosť, láska, srdce a rozum na pravom mieste, láskavosť, rodina, viera. Zastavený čas šťastia.

Sklamanie, stratenosť, osihotenosť. Vytváranie pamäti ako hrádza proti osamelosti. Proti zabúdaniu a sebazabúda-

niu. A odvaha dcéry katolíckych veriacich povedať, keď to už vyzeralo tak, že boj proti sionizmu bude taký krutý, že neostane ani kameň na kameni – Páni, aj ja som židovka!

Bola to generácia, ktorá - keď prišlo k rozčúleniu - prešla do maďarčiny. To je veta vyškabaná ako palimpsest do jazyka: Keď prišlo k rozčúleniu. To je veta našich rodičov po druhej svetovej vojny. Keď nechceli, aby sme vedeli, o čom hovoria, „prišlo k rozčúleniu“ a prešli do maďarčiny. To sme zažili my, čo sme sa narodili tesne po druhej svetovej vojne ako hmatateľný dôkaz toho, že život je možný. Naši rodičia boli generáciou, ktorá vedela, čo je šťastie a že raj, to je dobrý život, a že dobrý život nie je úspech a bohatstvo, ale spokojnosť. Aj keď ľutovali, že ich manželstvo trvalo len krátkych päťdesiatjeden rokov. Tak sa ho nemohli nabažiť.

Nemyslím, že to šťastie bolo iné, ako iné šťastie a šťastie iných. Možno bolo len vykúpené najväčšou cenou, a o to väčšími uvedením a uvedomovaním. Ale nech má šťastie akékoľvek podoby, v zásade je vždy len jedno.

Nedozvedeli by sme sa o ňom, nebyť tých, čo tú pamäť vyvolali po mene a dali jej farbu, slovo a význam. Všetkých tých, čo sa o túto knihu postarali. Oni vedeli rovnako ako Egon Gál povedať, že „šťastie nie je niečo, čo nám je dané zvonka“. Alebo ako Jozef Hašto „identifikovať stopy vo vnútornom svete“. Alebo napísať, že „láskavý vzťah je krehká škrupinka“ ako Júlia Kunovská. Či inú vetu, že „spomienka je vždy krok späť“ ako Jana Detvajová. A vetu o tom, ako sa „dotknúť inak seba samého“ a „vstúpiť do priestoru za farbami“ ako Soňa Kutlíková. Alebo len celkom prostú vetu o „ľudskom porozumení a zblížení“ Evy Mosnákovej.

Dobre, že táto kniha vznikla. Bez nej by sme nevedeli povedať s takou istotou prežitých životov, že šťastie je možné.*

Peter Zajac

*Redakčná poznámka: kniha STOPY/reflexie minulosti je výsledkom premysleného a originálneho arteterapeutického projektu pre ľudí, ktorí prežili holokaust. Nie je v komerčnej distribúcii. Je dostupná v knižniciach, napr. v Univerzitej a Lekárskej v Bratislave. Elektronicky je dostupná na www.vydavatelstvo-f.sk (po zaregistrovaní a prihlásení sa je dostupná bezplatne).